

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

**Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

Сергій ГУБАРЄВ

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОНТОГЕНЕЗ ТВОРЧОСТІ**

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)
галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
спеціальність С4 Психологія
освітньо-професійна програма Психологія
форма(и) навчання денна та заочна

**Інформація про розробника та розгляд і схвалення
робочої програми навчальної дисципліни**

РОЗРОБНИК програми навчальної дисципліни:

Доктор психологічних наук, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук)

Ірина БІЛА

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук

Протокол № 1 від 25.08.2025

Завідувач кафедри

Олена ВЛАСЕНКО

ПОГОДЖЕНО:

Розглянуто та схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 8 від 27.08.2025

Голова НМР

Сергій ГУБАРОВ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
1. Назва навчальної дисципліни, код в ОПП	Онтогенез творчості, ВБ 2.1.
2. Статус навчальної дисципліни	Вибіркова дисципліна циклу професійної підготовки
3. Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	2-й рік навчання, 3 семестр
4. Обсяг навчальної дисципліни (кількість кредитів, загальна кількість годин (аудиторних за видами занять, самостійної роботи здобувача вищої освіти)	4 кредити ЄКТС (120 год.), з них: Денна форма: 40 год. аудиторного навантаження (20 годин лекційних, 20 години семінарських) та 80 годин самостійної роботи. Заочна форма: 10 год. аудиторного навантаження (4 годин лекційних, 6 години семінарських) та 112 годин самостійної роботи.
5. Вид підсумкового (семестрового) контролю	Залік
6. Інформація про консультації	За запитом здобувача вищої освіти в он лайн форматі.
7. Мова викладання	українська
8. Прізвище, ім'я, по батькові викладача (науковий ступінь, вчене звання, посада)	Біла Ірина Миколаївна (доктор психологічних наук, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук)
9. Контактна інформація викладача	bila.iryana@tnu.edu.ua
2. Опис навчальної дисципліни	
Анотація дисципліни	<p>Психолого-педагогічний супровід розвитку творчої діяльності на всіх етапах онтогенезу є важливим завданням як науки так і практики.</p> <p>Курс «Онтогенез творчості» спрямований на ознайомлення із закономірностями виникнення, розвитку та активізації творчості протягом усього життя; із сучасними науковими та практичними розробками психології творчості, специфікою її структури та розвитку в онтогенезі; забезпечення професійної компетентності майбутніх психологів з проблем генезису творчості, особливостей розвитку творчої діяльності на різних вікових етапах, умов та засобів її активізації; формуванню і</p>

<p>Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни</p>	<p>розвитку навичок творчості у здобувачів.</p> <p>Мета вивчення дисципліни: підготовка здобувачів до свідомого, активного та вмілого використання теоретичних знань з актуальних питань психології творчості, формування уявлень про сутність та специфіку творчої діяльності на всіх етапах розвитку особистості, ознайомлення із методами вивчення творчості та засобами її активізації протягом онтогенезу.</p> <p>Основними завданнями вивчення дисципліни є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ознайомити студентів з історією розвитку психології творчості, її теоріями, основними дефініціями та закономірностями; • Розкрити специфіку та характерні особливості творчої діяльності на всіх етапах розвитку: від дошкільного віку до зрілого; • Проаналізувати методиками вивчення творчості на всіх етапах онтогенезу та експериментально перевірити їх на практиці; • Дослідити ефективність засобів, інструментів стимулювання творчості протягом онтогенезу особистості.
<p>Формат проведення дисципліни</p>	<p>Під час навчання використовуються наступні форми та методи: презентації, бесіди і дискусії, індивідуальні науково-дослідні завдання.</p> <p>Віртуальне навчальне середовище, яке використовуватиметься у разі роботи в дистанційному режимі – Google Classroom.</p> <p>У дистанційному режимі лекції / практичні заняття будуть проведені за допомогою програм електронної комунікації Google Meet. Поточна комунікація з викладачем здійснюється через Classroom та корпоративну пошту.</p>

Тематика та зміст навчальної дисципліни.

Номер та назва розділу, теми, перелік основних питань	Вид навчального заняття	Форми і методи контролю знань	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
<p>Тема 1. Творчість: дефініції та закономірності. Теорії творчості. Визначення творчості як процесу діяльності, як етапу розвитку особистості. Процесуальні та особистісні характеристики творчої діяльності. Психологічні компоненти структури творчої особистості. Творчий потенціал як внутрішня передумова творчої діяльності. Здібності як складова творчої діяльності.</p>	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	4	1
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; індивідуальне опитування; виконання письмових завдань	4	1
<p>Тема 2. Індивідуальні особливості творчої діяльності Сутність дитячої творчості. Дошкільний вік – сенситивний період творчої діяльності. Творчість, дослідництво – супутники дитячого розвитку. Дитяча творчість як створення суб'єктивно нового продукту. Креативність як передумова творчості. Етапи дитячої творчості. Характерні особливості творчої діяльності дітей. Творчість у шкільні роки. Прояви творчості у школярів. Бар'єри творчої діяльності. Умови розвитку творчості у шкільні роки.</p>	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	6	1
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; індивідуальне опитування; виконання письмових завдань	6	2
<p>Тема 3. Професійна творчість. Специфіка розвитку творчості у юнацькому та дорослому віці. Види та характеристики</p>	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	4	1

<p>професійної творчості. Наукова творчість, її характеристики. Літературна, педагогічна, технічна та інші види творчості. Фактори, що утруднюють творчість. Обдарованість та геніальність.</p>	<p>семінарське заняття</p>	<p>Поточний; презентація доповідей; індивідуальне опитування; виконання письмових завдань</p>	<p>4</p>	<p>1</p>
<p>Тема 4. Засоби діагностики та активізації творчості. Вивчення творчої діяльності. Діагностика творчої діяльності на різних етапах розвитку особистості. Вивчення творчості у дошкільному віці. Діагностичні методи (спостереження, вивчення результатів творчої діяльності, бесіди, вивчення продуктів діяльності, проєктивні методики тощо). Вивчення творчої діяльності у шкільному віці. Діагностика креативності у юнацькому та зрілому віці. Методи активної стимуляції творчості (мозковий штурм, синектика, метод фокальних об'єктів, метод морфологічного аналізу, алгоритм вирішення винахідницьких задач, КАРУС, ДеТКа.</p>	<p>лекція</p>	<p>Поточний; усний метод (співбесіда)</p>	<p>4</p>	<p>1</p>
	<p>семінарське заняття</p>	<p>Поточний; презентація доповідей; індивідуальне опитування; виконання письмових завдань</p>	<p>4</p>	<p>2</p>

3. Технічне та програмне забезпечення (обладнання).

Кожному здобувачу потрібно доєднатися до навчального середовища Google Classroom, оскільки там розміщуються навчальні матеріали, проводиться тестування, ведеться журнал оцінювання навчальних досягнень, є можливість для листування з викладачем.

У режимі дистанційного навчання - вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Google Meet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку здобувач має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету. Для роботи в дистанційному форматі потрібні ноутбук / персональний комп'ютер / мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для:

- комунікації та опитувань,
- виконання домашніх завдань,
- виконання завдань самостійної роботи,
- проходження тестування, тощо.

4. Політика дисципліни

Визнання результатів, здобутих в неформальній та/або інформальній освіті.

Визнаватись можуть результати, отримання яких підтверджується відповідним документом. Це може бути участь у дистанційних курсах, програмі неакадемічних обмінів, конференції, майстер-клас, літня чи зимова школа, громадська освіта тощо.

- повне визнання (за загальною процедурою до початку навчального семестру); проводиться у семестрі, який передує семестру, у якому згідно з планом конкретної ОП передбачено вивчення ОК (для магістрів з першого місяця першого семестру). Критерії: відповідність результатів, отриманих в неформальній освіті, конкретним ОК чи їх складом за обсягом, змістом та результатами навчання; співставлення отриманих компетентностей із Стандартом вищої освіти за спеціальністю;
- часткове визнання (зарахування окремих тем, індивідуальних завдань за спрощеною процедурою під час навчального семестру не пізніше передбачених заходів оцінювання).

Для визнання результатів подається заява на ім'я директора навчально-наукового інституту. До заяви додаються підтверджуючі документи. Для процедури визнання створюється комісія на чолі з директором, гарантом, завідувачем кафедри, викладачем, представником студентського самоврядування. Строк прийняття рішення – не більше 14 календарних днів.

8. Критерії та система оцінювання результатів навчання

Підсумковою формою контролю результатів навчання освітнього компоненту «Тренінг креативності» є залік.

Здобувач для отримання заліку з дисципліни повинен повністю виконати всі види робіт, передбачені робочим навчальним планом та програмою навчальної дисципліни.

Залік - це форма підсумкового (семестрового) контролю, яка передбачає оцінювання засвоєння здобувачами навчального матеріалу на підставі поточного контролю результатів виконання ним певних видів робіт (на практичних і семінарських заняттях), так і результатів виконання самостійних завдань.

Підсумкова оцінка за семестр виставляється на останньому за розкладом занятті та визначається як сума балів за результатами оцінювання усіх контрольних заходів, визначених програмою.

Якщо отримана сума балів відповідає позитивній оцінці – вона є підсумковою.

Перескладання позитивної підсумкової оцінки з метою підвищення не здійснюється. Здобувачу вищої освіти, який за результатами оцінювання контрольних заходів, не набрав кількість балів, що відповідає позитивній (менше 60 балів), в основній відомості обліку успішності зазначається оцінка «не зараховано» і відповідна кількість балів, що призводить до виникнення академічної заборгованості, яка має бути ліквідована.

Засвоєння матеріалу оцінюється за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою.

Значення оцінки

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	«зараховано»	Відмінно-відмінний рівень знань (умінь) В межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80-89		Дуже добре -рівень знань достатньо високий (умінь) В межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-79		Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74		Задовільно -посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68		Достатньо мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59	«не зараховано»	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29		Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота вивченням курсу з повторним

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів є такі:

- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни;
- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені програмою навчальної дисципліни;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
  - вміння аналізувати достовірність одержаних результатів (автономність);
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність);

– вміння застосовувати теоретичні положення під час розв’язання практичних задач

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи здобувачів) проводити за критеріями:

- 0% завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру,
- 60% завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100% завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Поточне оцінювання результатів навчання відбувається за допомогою:

- експрес-контроль (опитування);
- поточний тестовий контроль;
- різнорівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проект, відеозапис);
- завдання, що потребують розгорнутої творчої відповіді (кейси).

Розподіл балів за видами діяльності (денна форма навчання):

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	к-сть за	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів за семестр	Форма контролю
Робота на практичному занятті	2		9	18	Залік
Підготовка доповідей, есе, рефератів	3		9	27	
Захист доповідей, проектів на практичному занятті	3		9	27	
Підготовка презентацій	10		2	20	
Розв’язання практичних завдань	4		2	8	
Разом				100	
Розрахунок балу за залік : $18+27+27+20+8 = 100$					

Розподіл балів за видами діяльності (заочна форма навчання):

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	к-сть за	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів за семестр	Форма контролю
Робота на	5		3	15	Залік

практичному занятті			
Підготовка доповідей, есе, рефератів	20	2	20
Захист доповідей, есе, рефератів на практичному занятті	20	2	20
Підготовка презентацій	20	2	40
Розв'язання творчих завдань	5	1	5
Разом			100
Розрахунок балу за залік :15+20+20+40+5 = 100			

5. Форми контролю набуття результатів навчання з дисципліни

Номер та назва розділу, теми, перелік основних питань	Форми і методи контролю знань	Максимальна кількість балів за темою
Тема 1. Дефініції та поняття.	практичні завдання, виступи, дискусії	5
Тема 2. Індивідуальні особливості творчої діяльності	практичні завдання, виступи, презентації; дискусії	10
Тема 3. Професійна творчість	практичні завдання, виступи, дискусії	5
Тема 4. Засоби діагностики та активізації творчості	практичні завдання, виступи, дискусії, практикування; ігровий метод; творчі вправи	10

8. Рекомендовані джерела інформації.

Основні:

1. Біла І.М. Психологія дитячої творчості / І.М. Біла. Київ., Фенікс, 2014. 200с.
2. Ільїна Н.М. Психологія творчості та обдарованості: навчальний посібник. Київ: Університетська книга, 2018. 227 с.
3. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник / Н. А. Карпенко. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.
4. Кульчицкая Е.И., Моляко В.А. Сирень одаренности в саду творчества. Житомир, 2008. 316с.
5. Кучерявий І. Т. Творчість – основа розвитку потенційних джерел особистості. К.: Вища школа, 2000. 216с.

6. Міщиха Л.П. Психологія творчості. Навчальний посібник. Івано-Франківськ: Гостинець, 2007.
7. Петухова І.О., Сова М.О., Деніжна С.О. Психологія творчості: навчальний посібник. Ірпінь: Державний податковий університет, 2022. 200 с.
8. Психологія творчості. Навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ. – Одеса: Державний заклад ПНПУ ім. К.Д.Ушинського. 2010. 182 с.
9. Рибалка В.В. Психологія розвитку творчо обдарованої особистості К.: Інформаційні системи, 2010. 215 с.
10. Яланська С. П. Психологія творчості: навчальний посібник / С. П. Яланська. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2018. 180 с.
11. Runco M.A. Creativity: Research, Development, and Practice (3-rd ed.). Amsterdam: Elsevier, 2023. 600 с.
12. Moneta G.B. (Ed.) Psychology of Creativity: Cognitive, Emotional, and Social Processes. New York: Nova Science Publishers, 2024. 320 с.
13. Funch D. The Psychology of Artistic Creativity: An Existential-Phenomenological Study. London: Routledge, 2025. 280 с.
14. Reisman F. (Ed.) Unpacking Creativity: Culture, Innovation, and Motivation in Global Contexts. New York: KIE Conference Press, 2023. 240 с.

Додаткові:

1. Біла І.М. Потреба в творчості як цінність в житті дитини дошкільника // Дитина у сучасному соціопросторі : навчальний посібник / Т.О.Піроженко, С.О.Ладивір, К.В.Карасьова та ін.; за ред. Т.О.Піроженко. – К. – Кіровоград : Імекс – ЛТД, 2014. С.108-138.
2. Біла І.М. Творчість: стратегії та тенденції мисленнєвої діяльності // Педагогічний процес: теорія і практика : Науковий журнал – Вип. 3(54). – Київ ТОВ “Видавниче підприємство “ЕДЕЛЬВЕЙС”, 2016. С. 41-47.
3. Біла І.М. Діагностика творчості дошкільників / І. М. Біла // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – Харків : КЦ ФОП Іванової М. А., 2015. – Т. IV. Психології розвитку дошкільника. – Випуск 11. С. 14-24.
4. Біла І.М. Психолого-педагогічна модель технології розвитку творчого мислення // Актуальні проблеми психології: Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – К: Видавництво «Фенікс», 2019. – Т. XII. Психологія творчості. – Вип. 26. С. 34-45. https://lib.iitta.gov.ua/719887/1/26_5.pdf
5. Горальський А. Правила тренінгу творчості / А. Горальський. – Львів: ВНТЛ, 1998. 98 с.
6. Клименко В.В. Психологія творчості / Віктор Васильович Клименко. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 480 с.
7. Кривопишина О. А. Психологія літературної творчості в юності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра психолог. наук : 19.00.07 / О. А. Кривопишена. – К. : 2011. 40 с.

Інтернет-ресурси:

1. Бібліотека Психологічної Літератури: <http://psylib.kiev.ua/>
2. ННБУ імені В.І.Вернадського: <http://www.nbu.gov.ua/>
3. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. Режим доступу: <http://psylib.kiev.ua/>
4. Психологічна Бібліотека Псі-фактор: <https://psyfactor.org>
5. Українські підручники он-лайн: <http://pidruchniki.ws/>